

Újlaki Hangok

www.ujlakitemplom.hu

2020. húsvét

Húsvéti reggeli dicséret

Már ég a hajnal bíbora,
felzúg az egék himnusza,
ujjongva zeng a föld dala,
üvölt az alvilág jaja.

Mert Ő, a hatalmas király,
halál gögjét megtörve már
a poklokon lábbal tapos,
kimentí láncos rabjait.

Akit sírjába zárt a kő
a vigyázott zordon őriző,
a sziklasírból fényesen,
győztes pompával lép elő.

Elnémulnak a sóhajok,
pokolból feltörő jajok,
angyal kiált – fényben ragyog –,
így szól: az Úr feltámadott.

Szívünket, Jézus, tölts be
a húsvét boldog öröme,
kiket kegyelmed újrászült,
győzelmeidben részesítsd.

Jézus, dicsőség teneked:
halált legyőzve tündökölpsz,
s Atyádnak és a Léleknek
meg nem szünő időkön át. Amen.

*A 9. századból való,
gallikán eredetű latin himnuszt
Farkasfalvy Dénes fordította.*

A szenvedés misztériumához közelebb kerülve
és a feltámadás örömhírének erejét újragondolva

Áldott Húsvétot kívánunk

az Újlaki Sarlós Boldogasszony Plébánia nevében

Ferenc atya és Márton atya

„Ez az én testem, ez az én vérem...”

Az utolsó vacsora témája viszonylag későn, a quattrocento (az 1400-as évek) idején kezdett önálló jelenetként a képzőművészek érdeklődésébe kerülni. Jelentősége megnőtt, amikor a kolostorok refektóriumának – itt költötték el a szerzetesek az étkeiket – egy teljes falát kezdte elfoglalni a téma: Az utolsó vacsora mély jelentése mindennap a szerzetesek és a kolostor elöljárója (prior) szeme elé tárult. Miként Jézus és az apostolok, ők is a gyakorlatban valósították meg az isteni tanításokat a szent szövegek tanulmányozásával és alkalmazásával.

Leonardo da Vinci „Utolsó Vacsora” című nagyméretű falfestménye is a milánói *Santa Maria delle Grazie* kolostora refektóriumának egyik falára készült, és kapcsolatban volt a szemközti falon ábrázolt feszülettel. A képen a Megváltó apostolai hármasságba oszta megjelenítik, mit éltek át azon az estén, amikor Jézus megalapította az Oltáriszentséget és megjövendölte végső áldozatát.

A kép egyetlen mozzanatot ábrázol: „Ez az én testem, ez az én vérem...” és az apostolok reakcióit. Az elragadtatást és az örömet (Péter, János és Fülöp); a meglepetést (András), az elgondolkodó tépelődést (a jobb szélén a két apostol: „hogyan adhatja Ő ezt?”); a rábeszélést („hát nem értitek? – Máté), meg persze annak reakcióját, akinek „jobb lett volna meg sem születnie”...

Miért választotta Leonardo az evangéliumnak éppen ezt a mozzanatát az utolsó vacsora megfestéséhez?

A festő sokat foglalkozott a fiziognómiával, azzal a tudománnyal, amely az arcvonások és arckifejezések alapján tanulmányozza az emberek jellemét. Megfigyelte, hogy minden érzelmi felindulást reakció kísér, s ez egy mozdulatban, egy gesztusban fejeződik ki, ami nagyon különböző lehet az adott személyiség életkorától, jellemétől függően. Azt a pillanatot választja, amikor mindegyik apostol magába néz. Az ugyanarra

az impulzusra adott különböző válaszokat ábrázolja. "Az embereknek olyannyira különbözőek a mozdulataik, amilyen változatosak a fejükben cikázó gondolatok", írja, s mintha csak színpadi jelenet szereplői lennének. Kezdjük a szomorúval: Ezen a műalkotáson Júdás alakja elkülönül a többiektől, alig látszik! Mintha súgna a „szeretett tanítványnak”, még kézmozdulata is vádolja! (Jobb kezében eldugva alig látható egy hosszú tör.) A hagyományos sémák szerint Júdást általában a többiektől elkülönítve, hátulról ábrázolták, gyakran amint Jézussal együtt kinyújtja kezét a tál felé.

Ha a néző megközelítően négy méter magasságban szemlélné az Utolsó vacsorát (Leonardo ebben a magasságban dolgozott), látná, hogy a festmény a refektórium építészeti elemeinek ideális folytatása.

Ha megfigyeljük, látjuk, hogy Leonardo színházi jelenetet szerkesztett. A festményt megbillentette a refektórium felé, hogy látni lehessen az asztal felszínét, és arra „kényszeríti” a nézőt, hogy növelje a mélység (az ún. enyészpont) illúzióját. További valóság-érzékeltetés a balról áradó fény is.

A művet legideálisabb onnan szemlélni, ahol a prior ült az étkezések idején. Innen jól érzékelhető a Leonardo által megvalósított kettős perspektíva-hatás – hogy a festmény a terem építészeti konstrukciójának szerves folytatása. Nagyobb gonddal ábrázolta az asztalon levő tárgyakat is, mint egy „profí” csendéletfestő.

Leonardo szinte mindig elégedetlen volt a teljesítményével, ezért nagyon hosszú ideig dolgozott a művein, s nagyon sok maradt közülük befejezetlen.

Ha az Utolsó Vacsora falfestményét a hagyományos freskófestési eljárással készítette volna, nagyon gyorsan kellett volna dolgoznia. Az aznapra előkészített vako-

latfelületen be kellett volna fejeznie a munkát, amíg a fal nedves volt. Mivel Leonardo tudta, hogy többször is vissza akar még térni a már kész részekre, sajátos technikát alakított ki: Olaj és tempera keverékével dolgozott két vakolatrétegen. A művész nem tudhatta előre, hogy ezek az anyagok majd nem tudnak ellenállni az atmoszféra hatásainak. A mű nedvességet kapva már Leonardo életében visszafordíthatatlanul romlásnak indult. Az eredetileg minden bizonytalán élénk és ragyogó színek ma tompák és befulladások. Több ízben is restaurálták, újabban modern, kíméletes eljárásokkal és a legnagyobb gondossággal igyekeznek a képet megszabadítani éppen ezektől a ráfestésektől.

Csaknem totálkár:
Bombázás 1943
augusztusában.
Ilyen volt a refektórium a
bombázás után.

Álljon itt befejezésül Szent II. János Pál pápa egy gondolata a művészetéről: „A művészet a vallás társa, és kalauz az Isten felé vezető úton; olyan, mint egy romantikus szivárvány, amely a földtől és az emberi szívből a végtelenbe ível.”

Ha a magunk szerény képességei szerint ezt valamiképp követhetjük, rájövünk, hogy a teremtett világ az Isten lábnyoma, de olyan lábnyom, amely igazán méltó hozzá!

*Összeállította DwG „A művészet mesterei”
c. könyv (Ciceró kiadó, 1995) nyomán.*

DwG dolgozatát olvasva ide kívánczok egy emlékezetes újlaki történet Leonardo művével kapcsolatban:

1915. április 15-én Pongrácz József bpest-újlaki káplán előadást tartott a III. Ker. Kath. Népszövetségben Lionardo da Vinci „Utolsó vacsora” képeről (minden az akkori írásmód szerint). Előadása bevezetőjében arról számolt be, milyen élmény ösztönözte őt a témaválasztásra:

Az elmúlt esztendőben, 1914-ben történt, hogy november hó egyik napján, amikor Przemysl várának második körülvétele és ostroma már javában folyt, beállított hozzám vitéz hadseregünknek egyik derék közlegénye. Kérdésemre, hogy mivel lehetek szolgálatára, azt feleli, „Szent képet szeretnék a tisztelendő

úrtól.” (Kérem, vitéz hadseregünknek szívesen.) De – mondja a hadfi – úrvacsora kép legyen. Éppen ilyen, [mint] ami itt függ, és rámutat a szobám falán függő Lionardo da Vinci utolsó vacsorájának reliefképére. Csodálkozva nézek rá. „Hát tetszik tudni, nem nekem kell a kép – mondja, hanem a kapitányomnak.” „S hol van a maga kapitánya? Kérem tőle. „Przemysl várában,” feleli. Przemysl-ben? hogyan akarja maga azt a képet neki elvinni?” „Hát kérem repülőgépen, azon is jöttem ki a várból. S kapitányom lelkemre kötötte, hogy Budapestről hozzak neki ilyen úrvacsora képet, anélkül vissza ne jöjsek.” Szerencsémre volt egy ilyen Lionardo-féle utolsó vacsora képem. És a hadfi nyugodtan utazhatott illetve repülhetett vissza a szerencsétlen Przemysl-be.

A szerk.

Újlaki Hangok

Megjelenik havonta. **Kiadja:** Újlaki Sarlós Boldogasszony Plébánia, 1023 Budapest, Bécsi út 32.

Szerkesztő: Szaszovszky József, műszaki szerkesztő: Balogh András

Felelős kiadó: Beran Ferenc plébános